

המכון הישראלי למנהיגות בית ספרית
المعهد الاسرائيلي للقيادة المدرسية

הכנס הארצי הרביעי למנהלי בתי ספר ולמפקחים
כ"ב בחשוון התשע"ז 23.11.16

שפה ושיח פדגוגי מתמשך בבית הספר

ד"ר מירי שליסל

סמנכ"לית פדגוגית ברשת 'דעת', מקימה ומנהלת את מרכז 'לדעת' מרכז לחדשנות פדגוגית בחמ"ד

פיתוח שפה ושיח פדגוגי מתמשך בבית הספר

קהילת מורים חוקרת

אם אין קמ"ח אין תורה

הנחות יסוד

הוראה היא פרופסיה
מורים בקהילה מקצועית חוקרים את עבודתם
בית הספר הוא מקום הלמידה
הטקסט הנלמד הוא המתרחש בכתה
נדרשת שפה מקצועית ולא רק אינטואיטיבית

תיאוריה טובה – אבל איך הופכים אותה למעשה?

משוב שוטף מקדם למידה טובה

למשוב השוטף והמעצב שהמורה נותן כחלק מהדיון בכיתה יש השפעה רבה על התלמיד. כשהמשוב במיטבו הוא מקדם למידה טובה

מאיה בוזו-שוורץ יורם הרפ

1. משוב בכלל

רמיינו את חייכם ללא משוב; אתם מתנהגים כך ואחרת ואיש אינו אומר לכם במפורש או במרומז "יופי, כל הכבוד!" או "בו באמת...". איך אתם מרגישים? מאבדים כיוון, צפים בחלל, הולכים לאיבוד? משובים מהסביבה מחזיקים ומנחים אותנו. בלי משובים אנחנו אבודים. משובים ניתנים לנו מהרגע שבו אנו מניחים לעולם ועד יומנו האחרון. עם הזמן אמתו מפנימים אותם ולומדים למשכ את עצמנו. אך

והמסכם (שלקבדו פותח ענף מדעי בחינוך המכונה מדידה והערכה והוקמה רשות ארצית למדידה והערכה – ראמ"ה).

3. דפוס הימ"מ

מטרות חינוכיות, כמו מטרות אחרות, מוכתבות לאנשים במידה רבה על ידי הארגונים שהם עובדים בהם. לאנשים יש חירות מסוימת לקבוע את מטרותיהם בהתאם להשקפתיהם, אך הארגון שבו הם עובדים מפעיל עליהם

9. הנחיות למשוב מקדם למידה

הנה כמה ציוויים למשוב מקדם למידה טובה, משוב מחזק הנעה ומעמיק הבנה.

א. המעיטו בשיפוטים טובים. שיפוט – גם אם הוא חיובי – משכש את ההנעה ללמידה ואת ההבנה. אם תגידו לתלמיד "טוב מאוד" על רעיון שביטא, הוא ירגיש שהוא כבר יכול לפרוש מהתהליך – הוא קיבל את הפרס שלו. צריך להתגבר על הפיתוי לתת לילדים פרסים ברמות משובים שיפוטיים טובים. ככל שהמורים מרבים בכך, התלמידים מתמכרים ורוצים עוד.

ב. המעיטו בשיפוטים רעים. ברקע השיפוטים הטובים מסתתר האיום של שיפוטים רעים – שיפוטים שמטרתם להעניש. מטרת הענישה – כמו הגמול (שיפוט טוב) – היא להחזיק כיתה. שימוש במשוב לצורך ענישה מחבל בהנעה ללמידה ואף בהבנה.

ג. הרפו מעט מן התשובה "הנכונה". ברקע המשוב השיפוטי טמונה "התשובה הנכונה" – התשובה שהמורה מחזיק בראשו. כאשר המורה "נעול" על תשובה, הוא אינו פתוח לתשובות מקוריות של התלמידים. עם זאת ללא תשובה כלשהי, המורה אינו יכול לשאול שאלה – השאלות נובעות מתשובות ראשוניות. לכן נסו לאחוז בתשובה

ח. ספקו משובים מערערים. תנו משוב שיערער מעט את התלמיד ויגרום לו לחשוב "חזק יותר" על התשובה שנתן. המשוב צריך להעצים את הדיון, לפתח ולהעשיר אותו באמצעות משובים פרובוקטיביים, מערערי חשיבה ומעוררי חשיבה.

ט. הנהירו מושגים עמומים. היאחזו במושגים מורכבים המופיעים בתשובה של תלמיד ונסו להנהיר אותם בעזרתו ובעזרת הכיתה. אל תאפשרו למושגים מופשטים לעבור כמוכנים מאליהם. צודו אותם בתשובות התלמידים והחזירו אותם לכיתה לניתוח.

י. היו דיאלוגיים. דברו בנובה האחזניים, כשותפים לדיון ולא כפוסקים. הביאו לדיון שאלות פתוחות שמעסיקות אתכם ועשויות להעסיק את הכיתה. העבירו לתלמידים מסר שגם לכם וגם למומחים אין תשובה על כל שאלה וש"כולנו ביחד מנסים למצוא ולהמציא תשובה טובה על השאלה הזאת".

10. אז מה היה לנו?

למשוב השוטף והמעצב, המשוב שהמורה נותן כחלק מהדיון בכיתה, יש השפעה רבה על התלמיד. כאשר המשוב במיטבו הוא מקדם למידה טובה, כלומר מעורבות בתהליך והבנה בתוצר. כאשר המשוב בקרעו הוא מחבל בלמידה טובה – פוגע במעורבות בלמידה (בהנעה הפנימית) ומשכש

חדר מורים מתבונן ביחד בקטע מצולם של שיעור

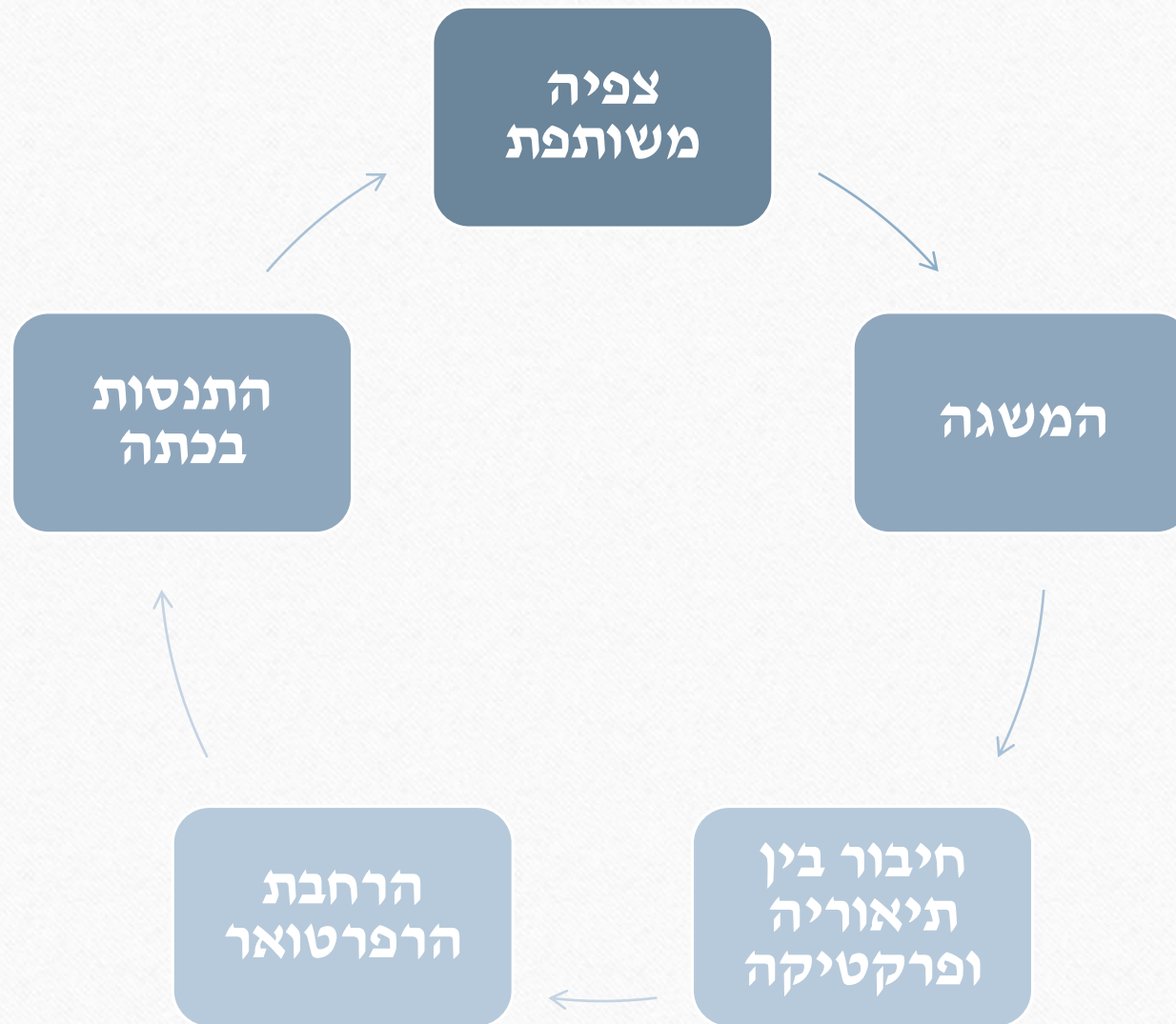

חדר מורים מתבונן ביחד בקטע מצולם של שיעור

צורת של משוב	מטרות משנה	דוגמאות
המורה חוזר במילים משלו על דברי התלמיד	להדגיש את החשיבות של דברי התלמיד, לשקף את הדברים לתלמיד ולכיתה וליצור הבנה משותפת	"מה שבעצם אומר לנו יונתן זה שהילדים לא ממש כיבדו את הוריהם למרות שפנו אליהם בנימוס רב"
חזרה + שאלה מקדמת	לקדם את הדיון באמצעות הוספת שאלה	"מה שבעצם אומר לנו יונתן זה שהילדים לא ממש כיבדו את הוריהם, למרות הדיבור המנומס. האם הדיבור המנומס בא להסתיר משהו?"
תיקון אי-הבנה או תאוריה נאיבית של תלמיד	להסביר לתלמיד ולכיתה שדברי התלמיד משקפים אינטואיציה מקובלת ושגויה. יש לסמוך על ניתוח מושגי, ולא על אינטואיציה	"אז את טוענת, אורית, שהאבולוציה תכננה אותנו בחוכמה רבה כדי שנוכל לשרוד ולחיות טוב. זה מאוד אינטואיטיבי, אך לא נכון. לאבולוציה אין תכניות..."
שאלת הבהרה לצורך הסבר נוסף	לנסות להבין טוב יותר את דברי התלמיד ולגרום לו להבינם טוב יותר באמצעות הסבר או שכלול ההסבר שנתן	"דוד, אתה טוען שהמלחמה פרצה בגלל אי-הבנה בין הצדדים. מה הם לא הבינו בדיוק, למה הם לא הבינו, ואיך זה גרם להתלקחות?"

המושגים בהם עוסקת
הקהילה הופכים להיות
חלק מרפרטואר
מקצועי בשיח פדגוגי
בית ספרי

עבודה גינרית!!!

מטלה למורים במסגרת הקהילה

הקליטו אחד השיעורים שלכם.

בחרו עשר דקות, שקלדו אותן וגזרו מהם את כל המשובים שנתתם לתלמידים.

חלקו אותם לפי הקטגוריות שנלמדו בקבוצה.

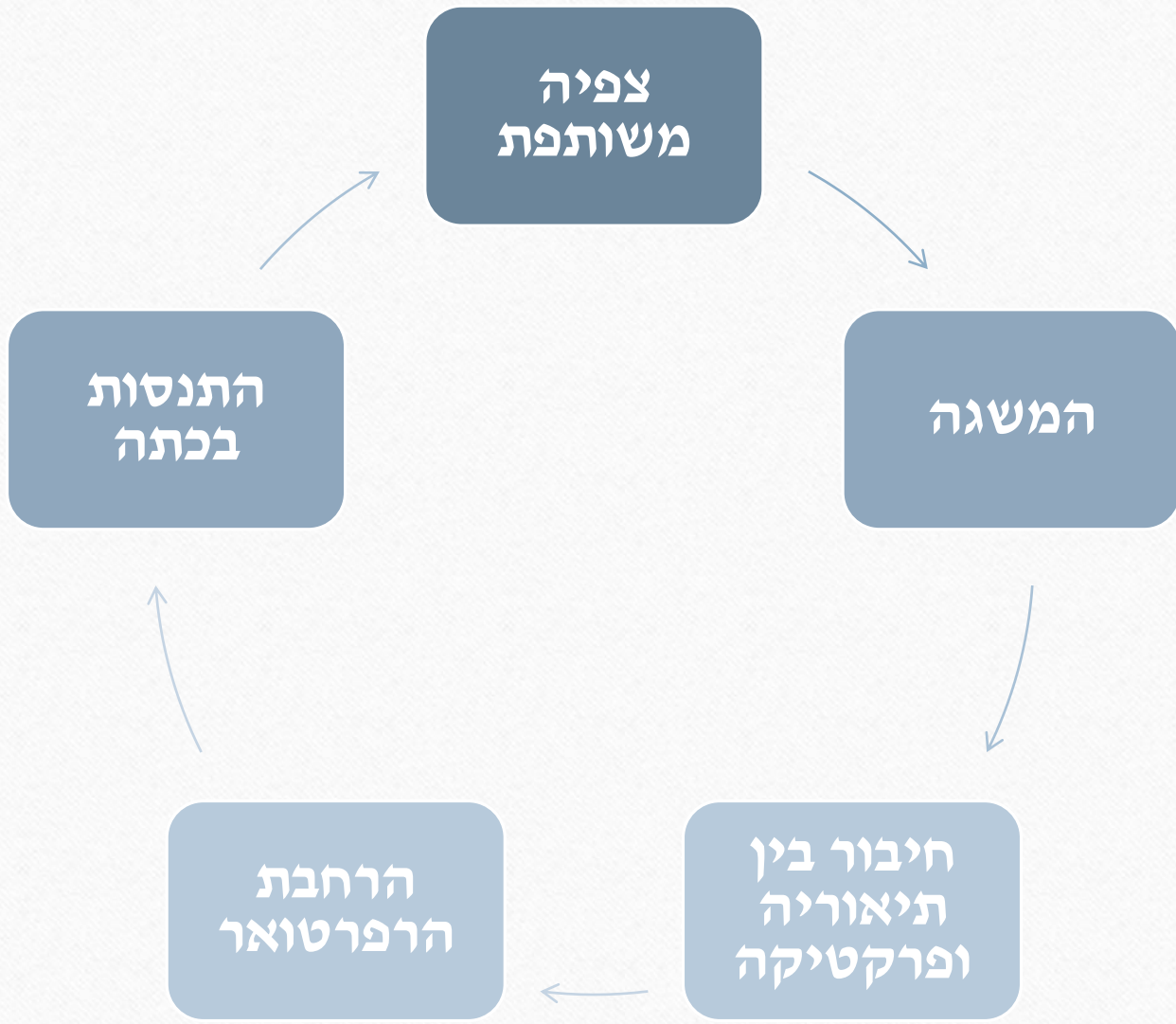
בחרו את המשובים בהם הייתם רוצים לדון בקבוצה.

מתגובות המורים למטלה:

- אברהם (מורה ותיק 35 שנות הוראה): "אני מלמד כבר 35 שנים ואף פעם לא שמעתי את עצמי מלמד, הייתי בהלם מאיך שאני נשמע"
- מיכל (מורה שנה שניה): "לא הצלחתי לעשות את המשימה ראיתי שאני תמיד עונה אותו דבר לתלמידות, 'יופי', 'יופי', מה זה אומר עלי?"
- יעל (מורה שנה חמישית): גיליתי שאני מספיקה ללמד המון בעשר דקות. (חזרה לבדוק כמה דקות [שניות] התלמידות מדברות וכמה היא)

שיח בין ספרי גינרי

והמנהל...

מה לדעתכם יכול / צריך מנהל לעשות
על מנת למנף תהליך קמ"ח (קהילת מורים חוקרת)
בבית ספרו?